

Vid en föreläsning på en gymnasieskola har två poliser i strid med Europakonventionens skydd för privat- och familjeliv lämnat uppgifter om att vissa personer dömts för brott

Beslutet i korthet: Två poliser föreläste om polisens utredningsverksamhet på en gymnasieskola. Under föreläsningen berättade poliserna om en avslutad brottsutredning som de själva hade arbetat med. Poliserna lämnade uppgifter om bl.a. namn på personer som förekommit i utredningen utan att de hade avidentifierats, och det framgick att de namngivna personerna hade dömts för brott. Bland åhörarna fanns en elev som var dotter till en av de personer som omnämndes av poliserna.

Namnen på de berörda personerna i brottsutredningen hade blivit offentliga när åtal väckts mot dem. Att de inte hade avidentifierats innebar därför inte att sekretessbelagda uppgifter röjdes vid föreläsningen. I beslutet konstaterar JO dock att det stred mot skyddet för privat- och familjeliv i artikel 8 i Europakonventionen att lämna uppgifter om att de hade dömts för brott. Polismyndigheten kritiseras för det inträffade.

I beslutet gör JO uttalanden om vilka överväganden Polismyndigheten bör göra innan man informerar om sin verksamhet vid t.ex. föreläsningar och i liknande sammanhang.

Bakgrund och anmälan

I mars 2018 föreläste två poliser för en gymnasieklasse om polisens utredningsverksamhet. Som en del av föreläsningen presenterade poliserna delar ur en brottsutredning. De använde en Powerpointpresentation med bilder som åklagaren hade använt vid den rättegång som följde på utredningen. Presentationen innehöll namn och andra personuppgifter hänförliga till de åtalade personerna och visades för gymnasieklassen utan att uppgifterna hade avidentifierats.

En av de som omnämndes i presentationen var AA. Hon dömdes av tingsrätten för viss brottslighet. Domen mot henne hade fått laga kraft före föreläsningen. Bland eleverna i gymnasieklassen fanns AA:s dotter BB.

BB:s mormor anmälde den 3 maj 2018 det inträffade till JO. Hon ifrågasatte polisernas agerande att använda inblandade personers namn och att lämna ut känslig information vid föreläsningen. Genom sin anmälan hoppades hon kunna bidra till att polisen inför tydliga rutiner för besök i skolor.

Utredning

Polismyndigheten (CC) yttrade sig den 29 oktober 2018 efter att ha gett berörda befattningshavare tillfälle att lämna synpunkter. Av yttrandet framgår att en åklagare gjort bedömningen att det inträffade inte var att betrakta som tjänstefel och att Polismyndigheten därefter inlett en arbetsrättslig utredning. Den utredningen är inte avslutad.

Inför upprättandet av Polismyndighetens yttrande har de inblandade poliserna hänvisat till de samtal som hållits med dem i den arbetsrättsliga utredningen. Av dessa samtal framgår att skälet till att de använde de riktiga namnen på personerna i brottsutredningen var att handlingarna var offentliga och att det fanns en dom som hade fått laga kraft. Det framgår vidare att de i övrigt inte gjorde några överväganden om det lämpliga i att presentera utredningen på det sätt som de gjorde.

Polismyndigheten redovisade följande rättsliga reglering.

Enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål.

Bestämmelsen är utformad med ett s.k. omvänt skaderekvisit, vilket innebär att utgångspunkten är att sekretess gäller för uppgifterna. En uppgift om att någon är misstänkt för brott är normalt så känslig att sekretess gäller för uppgiften (prop. 2003/04:93, s. 65).

Av 35 kap. 7 § 1 OSL framgår att sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket OSL upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, om inte sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt 12 §, 13 a § eller 36 kap. 2 §, uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet, eller uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften är sekretessreglerad.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning och avslutande synpunkter.

Som framgått ovan upphör sekretessen för en uppgift som förekommer i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål att gälla om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, se 35 kap. 7 § 1 OSL. De undantag som framgår av bestämmelsen är inte tillämpliga i detta fall.

Uppgiften om AA:s namn blev således offentlig i och med att åtal väcktes gentemot henne. Tingsrätten har inte beslutat om att sekretess ska fortsätta att gälla för uppgifterna hos domstolen. Det förhållandet att poliserna inte avidentifierat AA i presentationen har alltså inte inneburit att poliserna röjt sekretessbelagda uppgifter om AA.

Polismyndigheten anser att det inte finns skäl att anta att syftet med presentationen skulle ha varit något annat än att informera om polisens arbete. Det finns till exempel inte anledning att tro att polisernas intention skulle ha varit att kränka eller peka ut de misstänkta i ärendet.

Det är givetvis positivt att Polismyndigheten strävar efter att vara så öppen som möjligt gentemot allmänheten och berättar om verksamheten i sig. Det kan däremot ifrågasättas om det är lämpligt att, i offentliga sammanhang, inte avidentifiera inblandade parter i brottmål, med beaktande av de olägenheter som kan uppstå för de inblandade parterna eller närstående till dessa.

Hur olika personer upplever information som rör honom eller henne som av polisen lämnas ut varierar självklart. Det som upplevs som mycket integritetskränkande och besvärande av en person kan uppfattas som mindre allvarligt av en annan. För att respekten för den enskildes integritet och privatliv ska kunna upprätthållas måste det därför vid varje utlämnande av information finnas en tillräcklig försiktighetsmarginal. Självklart är det alltid polisen som har ansvaret för den information som lämnas ut. Detta ger, enligt Polismyndighetens mening, anledning att göra särskilt noggranna överväganden innan namnet på en misstänkt person lämnas ut.

I enstaka fall kan det även tänkas att en aidentifiering inte är tillräcklig för att hindra att sambandet mellan individen och uppgiften spåras (prop. 1979/80:2 del A s. 84). En anonymisering av inblandade personer kan därför i vissa fall inte vara tillräcklig. Härvid är att märka att det kan vara otillräckligt att i en presentation maskera namn och bilder när personen i övrigt är lätt att identifiera, t.ex. för att fallet är känt i en till storleken relativt liten stad. Omständigheter av dessa slag ger anledning till än större försiktighet innan myndigheten lämnar ut uppgifter ur en förundersökning – även om uppgifterna inte skulle omfattas av sekretess – t.ex. vid en föreläsning. Polismyndigheten saknar idag rutiner och riktlinjer som omfattar denna typ av situationer.

Att BB:s mamma inte har aidentifierats i aktuellt fall har föranlett olägenhet för henne. Polismyndigheten har förståelse för att händelsen varit besvärande och beklagar det inträffade. Att aidentifiera inblandade parter hade varit relativt enkel åtgärd. Dock kan det ifrågasättas om en aidentifiering hade varit tillräcklig mot bakgrund av att fallet var relativt nytt och [den aktuella orten] inte är en särskilt stor stad.

Polismyndigheten finner hur som att det var olämpligt att presentera det aktuella fallet utan att aidentifiera det samt att det är en brist att ett noggrannare övervägande inte har gjorts innan uppgifterna lämnades ut.

Avslutningsvis vill Polismyndigheten anföra att det, under förutsättning att enskildas integritet och privatliv respekteras, inte föreligger några hinder mot att polisen i allmänna ordalag och utan närmare detaljer om enskilda berättar om sin verksamhet, om en särskild insats eller om någon annan händelse för allmänheten. Det inträffade föranleder dock Polismyndigheten att betona vikten av att iakttäta noggrannhet vid utlämnande av personliga uppgifter, oavsett om dessa omfattas av sekretess eller ej, för att inte riskera att den personliga integriteten äventyras samt att det finns rutiner och riktlinjer som minimerar risken för att olägenheter uppstår för de inblandade parterna eller närstående till dessa.

Bedömning

Det stred mot Europakonventionens skydd för privat- och familjeliv att vid föreläsningen nämna att vissa personer dömts för brott

Av utredningen framgår att syftet med föreläsningen var att informera om polisens utredningsverksamhet. För att göra föreläsningen mer intressant valde poliserna att berätta om en utredning som de själva hade arbetat med. Den Powerpointpresentation som användes innehöll bl.a. för- och efternamn på personer som förekommit i brottsutredningen och dömts av domstol.

Polismyndigheten har i sitt yttrande fört fram att de uppgifter som ingick i presentationen blev offentliga i samband med att åtalet väcktes och har gjort bedömningen att det förhållandet att AA inte aidentifierats inte innebar att poliserna röjt sekretessbelagda uppgifter vid föreläsningen. Jag har inte anledning att göra någon annan bedömning i det avseendet.

Det inträffade aktualiserar emellertid även andra bestämmelser än de som Polismyndigheten har berört i sitt yttrande.

Av artikel 8 i Europakonventionen följer att var och en har rätt till respekt för bl.a. sitt privat- och familjeliv (se artikel 8.1). Konventionen gäller som lag i Sverige och ställer krav på att särskilt känslig information, t.ex. om begångna brott, behandlas på ett ansvarsfullt sätt och inte görs i onödan tillgänglig för andra än dem som har ett legitimt intresse av att få del av informationen (se Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 5 uppl. 2015, s. 390). Denna rättighet får inte inskränkas av det allmänna annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till vissa särskilda ändamål (se artikel 8.2 i konventionen).

Det sätt som brottsutredningen presenterades på innebar att det lämnades uppgift om att de berörda personerna, däribland AA, hade dömts för brott. Av vad som framkommit i ärendet sluter jag mig till att de berörda personernas namn också omnämndes muntligen. Utredningen ger dock inget närmare besked om i vilken omfattning som uppgifterna förekom.

Att lämna uppgift om att vissa namngivna personer är dömda för brott i ett sådant här sammanhang innebär ett ingrepp i den rätt till respekt för privat- och familjeliv som följer av artikel 8.1. Något lagstöd för polisernas agerande har inte funnits. Jag kan inte se att det fanns något intresse som motiverade att dessa uppgifter spreds till åhörarna vid föreläsningen.

Det är därför min bedömning att poliserna, som måste anses ha genomfört föreläsningen som företrädare för Polismyndigheten, inte hanterade den aktuella informationen på ett sådant ansvarsfullt sätt som förutsätts i artikel 8.1 i Europakonventionen.

Det är förvånande att ingen av de inblandade poliserna reflekterade över varken vilka förutsättningarna var att alls berätta om brottsutredningen, särskilt som den hade anknytning till den ort där föreläsningen ägde rum, eller vilka uppgifter som i så fall kunde användas och om de behövde avidentifieras. Sådana överväganden borde man givetvis ha gjort oavsett att utredningen inte längre omfattades av sekretess. Jag har inte underlag för att uttala mig om huruvida en avidentifiering hade varit tillräcklig för att undvika omotiverade intrång i de inblandades personliga integritet, men jag kan konstatera att det hade varit en enkel och självklar åtgärd att utföra. De förberedelser som vidtogs inför föreläsningen var enligt min mening bristfälliga.

Att en närstående till en av de dömda personerna fanns bland åhörarna vid föreläsningen var särskilt olyckligt och jag har förståelse för om BB tog illa vid sig och kände sig utpekad.

Polismyndigheten ska kritiseras för att poliserna presenterade uppgifter i strid med artikel 8 i Europakonventionen.

Det kan också diskuteras om presentationen var förenlig med regleringen om behandling av personuppgifter, som också kan omfatta muntligt utlämnande av personuppgifter som finns i datorformat. Jag går dock inte närmare in på den frågan.

Avslutande synpunkter

Det är positivt och värdefullt att Polismyndigheten informerar om sin verksamhet vid t.ex. föreläsningar och i liknande sammanhang. Jag ser inte något principiellt hinder mot att Polismyndigheten vid sådana tillfällen också berättar om avslutade brottsutredningar för att särskilt belysa den delen av myndighetens verksamhet. Ett grundläggande krav är dock att detta sker med en sådan försiktighetsmarginal att det inte kommer i konflikt med de bestämmelser som gäller. Förutom artikel 8 i Europakonventionen måste självfallet också beaktas bl.a. regleringen om behandling av personuppgifter, den straffrättsliga reglering som finns till skydd mot ärekränkning, regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet (se 1 kap. 9 §) samt polisförordningens krav på att anställda inom polisen ska agera så hänsynsfullt som möjligt och uppträda på ett sätt som inger förtroende (se 10 §).

Det framgår av Polismyndighetens yttrande att det vid tiden för föreläsningen inte fanns några rutiner eller riktlinjer för den typ av informationsverksamhet som är aktuell i ärendet. Sådana riktlinjer bör enligt min mening tas fram.

Ärendet avslutas.